

Landschapsbeheer Drenthe

Meerjarenbeleidsplan 2021 – 2023
concept

Landschapsbeheer Drenthe

Zorg voor ons landschap

Colofon

Titel

Landschapsbeheer Drenthe
Meerjarenbeleidsplan 2021 - 2023

Auteur

Landschapsbeheer Drenthe
Kloosterstraat 11
9401KD Assen
T (0592) 316 616
E info@lbdrenthe.nl
W www.lbdrenthe.nl

Contactpersoon

Erik de Gruijter

Afbeeldingen

diverse collega's en vrijwilligers

Datum vaststelling

november 2020

Inleiding

Dit meerjarenbeleidsplan beschrijft op hoofdlijnen het beleid en de koers van Landschapsbeheer Drenthe (LBD).

De Stichting heeft zich de afgelopen jaren midden in een langzame maar zekere transitie bevonden en ook de komende jaren zal de Stichting zich blijven aanpassen aan de dynamiek in de samenleving. De afgelopen transitie heeft alles te maken met enerzijds een terugtrekkende overheid (bezuiniging) en anderzijds de ontwikkeling van de participatiesamenleving waarbij bewoners zelf verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor hun (groene) leefomgeving. LBD positioneerde zich hierbij als een inhoudelijk deskundige maatschappelijke organisatie op het snijvlak van de overheden die “iets moeten” en bewoners die “iets willen” met de groene leefomgeving.

De komende dynamiek heeft vooral te maken met het inmiddels breed in de samenleving en politiek doorgedrongen bewustzijn dat de wereldwijde, maar óók de Nederlandse en Drentse biodiversiteit en landschapskwaliteit ernstig onder druk staan. Nog maar één derde deel is er over van alles wat 50 jaar geleden rondliep, -kroop, -vloog of -zwom. Dit vraagt serieuze investeringen van zowel de individuen in de samenleving als de overheden.

In 2018 werd al gesteld dat we “voor de grootste verbouwing van Nederland staan sinds de tweede wereldoorlog”. Anno 2020 is dat duidelijker dan ooit. Zo staan we voor opgaven van klimaat, vastleggen en beperken uitstoot CO₂, transitie naar duurzame energie en een systeemverandering van de wijze waarop we ons voedsel produceren en consumeren. De druk op ons landschap wordt heel snel en veel groter, terwijl gelijktijdig de behoefte aan de rust en ruimte die het landschap en de natuur ons kan bieden toeneemt. De corona-pandemie draagt ook nog eens extra bij aan deze behoefte.

In dit tumult zal ook Landschapsbeheer Drenthe zich moeten blijven oriënteren en positioneren op de voor ons meest passende rol. Dit kan zijn het voortzetten van de rol als kennisorganisatie en verbinder op de lokale schaal van bewoners in hun eigen groene leefomgeving, maar ook past een rol als initiator, ontwikkelaar en uitvoerder van grote programma's en projecten die significant bijdragen aan die “grote verbouwing”.

Omdat de samenleving op dit terrein volop in beweging is en zal blijven, past het om ten aanzien van het eigen beleid te beperken tot de hoofdlijnen en flexibel te blijven inspelen op de omgeving en kansen die zich daarbij voordoen. De organisatie zal daarin meebewegen, maar wel met behoud van de lokale kracht en identiteit.

Het meerjarenbeleidsplan heeft een horizon van drie jaar (2021 t/m 2023) die aansluit bij het huidige provinciale collegeprogramma.

Vanwege de coronapandemie in 2020 is het niet gelukt om interactief in een aantal werksessies met de collega's dit beleidsplan te verdiepen en eigen te maken. Dit zal, zodra dat mogelijk is, in 2021 alsnog worden gedaan. Van belang daarbij is een nadere uitwerking van de rol die Landschapsbeheer Drenthe kan en wil hebben bij de ontwikkeling van de grotere programma's zoals die momenteel in voorbereiding zijn (hoofdstuk 3). Dit kan leiden tot aanpassingen/verdieping in dit plan waarbij het plan dan opnieuw zal worden vastgesteld.

Mocht een tussentijdse herziening nodig zijn, dan wordt het plan eerder bijgesteld.

1.1 Leeswijzer

Dit beleidsplan is opgebouwd uit een algemeen deel (hoofdstuk 1) met algemeen tijdloos beleid, een historisch deel waarbij achterom wordt gekeken "waar komen we vandaan". (hoofdstuk 2) en het beleid, strategische keuzes en ambities voor de periode 2021 en verder "waar gaan we naar toe" (hoofdstuk 3).

Samenvatting

Landschapsbeheer Drenthe is in de 80er jaren opgericht als een zelfstandige provinciale Stichting met drie doelstellingen:

- het behoud van de kwaliteit en identiteit van het landschap in Drenthe en de daarin aanwezige kwetsbare natuur.
- De betrokkenheid daarbij van burgers.
- Creëren van werk voor mensen met verminderde kansen in de maatschappij.

De provincie en gemeentes zijn de belangrijkste opdrachtgevers.

In de voorgaande jaren is fors bezuinigd op het via de provincie beschikbare budget, waarop Landschapsbeheer het accent van haar werk heeft verlegd van uitvoering van overheidsplannen door betaalde professionals en werkvoorzieningsschappen, naar het begeleiden van bewonersinitiatieven in landschap en natuur. Samen met de provincie en een aantal gemeentes in Drenthe heeft LBD streekbeheer ontwikkeld. Een concept waarbij met meerdere betrokken organisaties de overheidsdoelrealisatie wordt gecombineerd met de wensen en eigen inzet van professionele bewonersnetwerken (participatiesamenleving). Daarnaast heeft LBD binnen de beschikbare middelen projecten ontwikkeld en uitgevoerd die bijdragen aan de kwaliteit van de leefgebieden voor de vaak kwetsbare soorten in Drenthe.

LBD heeft met haar streekbeheer en lokale projecten een unieke positie verkregen in een momenteel zeer dynamisch thema: het landschap en de natuur dichtbij mensen.

De impact van wat wij doen draagt bij aan het grote beleid, maar is direct merkbaar op het individuele erf of tuin van de particulier en de directe omgeving.

Vanuit deze prachtige positie kijken wij naar de toekomst en maken wij onze plannen.

Voor de komende jaren wil LBD, samen met groene en maatschappelijke partners, het succesvolle streekbeheer verder blijven ontwikkelen.

Tevens wordt voorzien dat er weer middelen beschikbaar komen voor grotere programma's en projecten, waarin wij een grote meerwaarde te bieden hebben met onze kennis en ons netwerk. Daarbij kan ook weer worden ingezet op werkgelegenheid voor doelgroepen (sociaal domein).

Er komen grote veranderingen op ons landschap aan. Veranderingen waarin het landschap zal moeten meebewegen. Dit zal invloed hebben op onze visies op landschapskwaliteit en lokale identiteit, ook daar zullen wij moeten meebewegen. Dat zullen wij doen, maar altijd met de focus op het behoud van de kwaliteit en identiteit van het landschap in Drenthe, de daarin aanwezige kwetsbare natuur en de betrokkenheid daarbij van de inwoners van Drenthe.

Inhoudsopgave

1.1	Leeswijzer.....	4
1.	Algemeen.....	1
1.1	Organisatie	1
1.2	Doel en missie	1
1.3	Opdrachtgevers en financiering.....	1
1.4	Netwerkorganisatie	2
1.5	De toegevoegde waarde van LBD.....	2
1.6	Visie.....	3
1.6.1	Definitie landschap.....	3
1.6.2	Natuur.....	3
1.6.3	Mensen.....	3
1.7	Doelrealisatie	5
1.7.1	landschap, natuur en biodiversiteit	5
1.7.2	Bewustwording en actieve betrokkenheid bij burgers	5
1.7.3	Creëren van werk voor mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt.....	5
1.8	Financien.....	6
2	Historie	7
2.1	Periode 1981-2007, gesubsidieerde preferente instelling.....	7
2.1.1	Boekjaarsubsidie provincie	7
2.1.2	Programma's en projecten	8
2.2	Periode 2007-2012, Projectorganisatie	8
2.2.1	Prestatieafspraken Provincie Drenthe	8
2.2.2	Programma's en projecten	10
2.3	Periode 2013-2015 Het Landschap ben je Zelf.....	10
2.3.1	Prestatieafspraken Provincie Drenthe	11
2.3.2	Programma's en projecten	12
2.3.3	Programma Het Landschap ben je Zelf.....	12
2.3.4	Pilots Het Landschap ben je Zelf.....	13
2.3.5	Organisatiestructuur.....	14
2.4	Periode 2016-2020 Streekbeheer.....	15
2.4.1	Streekbeheer	15
2.4.2	Provinciaal beleid	16
2.4.3	Prestatieafspraken Provincie Drenthe	17
2.4.4	programma's en projecten	18
2.4.5	Financieel.....	19
2.4.6	Organisatiestructuur.....	20

3	2021-2023	21
3.1	<i>Waar staan we nu.....</i>	<i>21</i>
3.2	<i>Overheidsbeleid</i>	<i>21</i>
3.3	<i>Beleid LBD 2021-2023.....</i>	<i>23</i>
3.4	<i>Organisatie</i>	<i>26</i>
3.5	<i>Visie.....</i>	<i>27</i>

1. Algemeen

1.1 Organisatie

Landschapsbeheer Drenthe (LBD) is een onafhankelijke Stichting en staat voor de zorg voor landschap in Drenthe.

Landschapsbeheer Drenthe maakt deel uit van een samenwerkingsverband LandschappenNL (LNL). Dit bestaat uit de zelfstandige provinciale organisaties Landschapsbeheer en de twaalf zelfstandige provinciale Landschappen met een gezamenlijk landelijk bureau.

Algemene informatie over de Stichting is te vinden op onder meer de website, nieuwsbrieven, de jaarrekeningen en de jaarverslagen.

De Stichting is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 04088219.

1.2 Doel en missie

Landschapsbeheer Drenthe (LBD) staat voor de zorg voor landschap in Drenthe. Zij heeft de volgende missie:

- behoud, versterking en ontwikkeling van het steekeigen, dynamisch en duurzaam karakter van het Drentse landschap en de daarin vaak kwetsbare of zeldzame flora en fauna;
- realiseren van bewustwording en actieve betrokkenheid van burgers bij landschap en natuur;
- creëren van werk voor mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt.

Deze doelen en missie zijn vastgelegd in de statuten van de Stichting.

1.3 Opdrachtgevers en financiering

LBD richt zich op de uitvoering van activiteiten en werkzaamheden waar geen "marktmechanisme" voor is. LBD gaat niet in concurrentie met marktpartijen.

Wel werkt LBD marktconform met duidelijke producten en verantwoording naar de opdrachtgevers. Door de aard van de activiteiten: de uitvoering van overheidstaken in het algemeen belang, zijn de overheden (Provincie en gemeentes) de belangrijkste opdrachtgevers en financierders.

- boekjaarsubsidie

LBD ontvangt een structurele boekjaarsubsidie van de provincie op basis van een Programma van Eisen en een jaarlijks vastgestelde Prestatieafspraken. Afgestemd hierop

maakt LBD jaarlijkse afspraken met gemeentes (jaarplannen) ten behoeve van structurele activiteiten ter ondersteuning van het bewonersnetwerk (streekbeheer) en onderhoud aan terreinen. Waar van toepassing financieren eigenaren mee (defensie, particuliere eigenaren, WMD etc).

- **Projecten**

Projecten dragen bij aan de overheidsdoelrealisatie. Naast financiering door de verantwoordelijke overheden (provincie en gemeentes) financieren ook eigenaren mee en worden de projecten aangevuld met fondsen en subsidies.

De Nationale Postcode Loterij (NPL) is daarbij de belangrijkste cofinanciering. Via de landelijke koepelorganisatie ontvangt het samenwerkingsverband structureel middelen die als cofinanciering naar eigen inzicht kunnen worden ingezet voor de doelrealisatie. Op projectbasis wordt gebruik gemaakt van diverse subsidiemogelijkheden, zoals het Prins Bernard Cultuurfonds. Kleine lokale fondsen voor bewonersinitiatieven lopen soms via LBD of rechtstreeks via de actieve bewonersgroepen.

Voor grotere projecten wordt ook Rijks- of Europese financiering ingezet. In de afgelopen jaren zijn er vanwege ontbrekende maar wel noodzakelijke provinciale cofinanciering geen grote landschapsherstelprogramma's meer uitgevoerd, maar voor de komende jaren is dat waarschijnlijk wel weer van toepassing.

- **Particulieren**

In zeer beperkte mate biedt LBD te betalen diensten aan aan individuele particuliere opdrachtgevers, als deze diensten overeenkomen met doel en missie van LBD maar vanwege het hoofdzakelijk individuele belang niet binnen de afspraken met de overheden vallen.

1.4 Netwerkorganisatie

Als organisatie zonder eigendommen werkt LBD op eigendommen van en met anderen.

LBD stemt operationeel en beleidsmatig werkzaamheden af met de groene partnerorganisaties Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Drentse Landschap, Natuur en Milieu Federatie Drenthe, IVN. De organisatorische doelstellingen en werkgebieden van LBD en de andere groene organisaties vullen elkaar aan.

Daarnaast zijn BOKD, CMO Stamm en de AND partners in het netwerk op zowel project als procesbasis.

1.5 De toegevoegde waarde van LBD

LBD verbindt de doelrealisatie van de overheden, zoals vastgelegd in de Europese Landschapsconventie, Rijks, Provinciale en Gemeentelijke doelen met de wensen van bewoners ten aanzien van hun groene leefomgeving.

De toegevoegde waarde van LBD is:

1. een lokale professionele organisatie met diepgewortelde praktijkgerichte kennis en op uitvoering gerichte processen en projecten;
2. speler in een breed netwerk, achterban en draagvlak bij sociale en groene organisaties, agrariërs en lokale bewoners;
3. netwerkorganisatie van de provinciale en lokale politiek t/m de keukentafel;
4. laagdrempelig, onafhankelijk, adviserend, intermediair en dienstverlenend;
5. Continuïteit en stabiliteit;
6. Geen eigen belangen (LBD heeft zelf geen eigendommen en vertegenwoordigt geen eigenaren).

1.6 Visie

1.6.1 Definitie landschap

De Europese landschapsconventie definieert landschap als volgt:

Landschap is een gebied, zoals waargenomen door mensen, welk karakter het resultaat is van de actie en interactie tussen natuurlijke en menselijke factoren.

De mens neemt in steeds grotere mate een plek in op de aarde en zelfs daarbuiten. Dat innemen van die plek gaat gepaard met in- en aanpassen van de omgeving, om voor onszelf de meest optimale leefomstandigheden te creëren. Daarbij is er een voortdurend spanningsveld tussen het individuele belang en het collectief belang. Dat collectief belang gaat ook over generaties heen, en zelfs over de mens als "soort".

LBD focust op het collectief belang, waarbij zowel het "eigen" belang van "de natuur", wordt gediend als het belang van het kunnen beleven en benutten van het landschap door de mens.

1.6.2 Natuur

Natuur is een onderdeel van het bredere begrip landschap. Het eigen belang van de natuur wordt door LBD vertaald in het organiseren van activiteiten ten behoeve van het beschermen van specifieke, kwetsbare soorten planten en dieren. Dan gaat het om soorten die vooral voorkomen in het cultuurlandschap, in de kleine bosjes en houtwallen, poelen en vennen, op de erven en de kleinere natuurterreintjes die vaak in particulier eigendom zijn: in de provinciale natuurvisie het Natuurnetwerk Drenthe genoemd (NND). Op verzoek van de grote terreinbeherende organisaties kan LBD in de natuurgebieden (vaak met vrijwilligers) specifieke maatregelen uitvoeren.

1.6.3 Mensen

Bij het belang van de mensen focust LBD zich op het beleven en benutten van het landschap.

- **Cultuurhistorie en archeologie**

Beleving heeft veel te maken met cultuurhistorie. Landschapselementen hebben, naast ecologische waarde, ook een belevingswaarde. Het landschap vertelt het verhaal en bepaalt de identiteit van de leefomgeving van de mens. LBD heeft daarbij ook aandacht voor de aardkundige en archeologische waarden (bijvoorbeeld Pingo ruïnes en grafheuvels), maar ook (historische) begraafplaatsen maken onderdeel uit van de beleving en identiteit van het landschap.

- **Recreatie en toerisme**

Beleven en benutten hangt ook samen met recreatie en toerisme. De toerist en de recreant komen naar Drenthe voor het landschap als geheel. Dat landschap als geheel is wat Drenthe bijzonder maakt. Daarom richt LBD zich zowel op beschermen van het landschap, maar ook op het ontsluiten en toegankelijk maken van het landschap en het verhaal van dat landschap.

- **Economie**

Benutten is ook bedrijvigheid en economie. Agrarische bedrijven beïnvloeden in sterke mate zowel de beleavings- als de ecologische waarde van het landschap. Met een goede inrichting van boerenerven en goede inrichting en beheer van de landschapselementen op en langs perceelranden kan de agrarische sector veel toevoegen aan de landschapskwaliteit en biodiversiteit.

Ook andere bedrijven hebben een direct belang bij een kwalitatief goede en gezonde leefomgeving en kunnen, zij het in beperktere mate, bijdragen aan die kwaliteit.

- **Vrijwilligerswerk**

Vrijwilligerswerk is een vorm van beleven van het landschap waarbij het mes aan twee kanten snijdt. LBD betreft waar mogelijk bewoners bij de uitvoering van beheer en onderhoud. Daarbij wordt het landschap daadwerkelijk onderhouden én het draagt bij aan beleving en genieten.

- **Sociaal**

Een overgroot deel van de vrijwilligers geeft aan dat het sociale aspect van het vrijwilligerswerk en het gezond buiten bezig zijn voor hen minstens zo belangrijk, of zelfs belangrijker is dan het onderhoud aan het landschap zelf. Het samen deelnemen aan een project of structureel onderhoud verbindt mensen aan elkaar en/of haalt in voorkomende gevallen zelfs mensen uit een sociaal isolement.

- **Burgerinitiatieven**

In toenemende mate nemen bewoners zelf initiatief in hun groene leefomgeving. Deels als reactie op de zich terugtrekkende overheid en deels vanuit een bewustwording dat de leefomgeving vooral van henzelf is. LBD investeert in de bewustwording en faciliteert de initiatieven op lokaal niveau en met provinciebrede informatiebijeenkomsten en cursussen.

- **Sociale werkgelegenheid**

Onderhoud aan groen in het landschap leent zich zeer goed voor de inzet van mensen met een afstand op de arbeidsmarkt. Dit biedt ook kansen voor opleidingen gericht op werkhervatting en re-integratie in de samenleving. LBD heeft een nadrukkelijke voorkeur voor het inzetten van deze mensen boven het inhuren van aannemers. Voorwaarde daarbij is dat de aard van het werk het toestaat en dat de financiële middelen ervoor beschikbaar zijn.

- **Maatschappelijke tegenprestatie**

Mensen die langdurig of kort werkzoekend zijn kunnen laagdrempelig en vrijwillig een tegenprestatie bieden en/of een nuttige en aangename dagbesteding hebben door zich aan te melden bij een vrijwilligersgroep. LBD kan ook gericht uitnodigen en werkdagen organiseren. Er is nadrukkelijk geen sprake van een verplichting.

- **Veiligheid**

Ook zonder ondersteuning van LBD nemen mensen initiatieven voor onderhoud of werkzaamheden in de groene omgeving. Veiligheid kan daarbij in het geding zijn. Voor LBD staat het veilig werken door mensen die zich inzetten in landschap en natuur hoog in het vaandel.

1.7 Doelrealisatie

1.7.1 landschap, natuur en biodiversiteit

De Europese Landschapsconventie (ook wel het Verdrag van Florence genoemd) is een verdrag van de Raad van Europa en het eerste internationale verdrag waar het thema landschap integraal behandeld wordt. De conventie werd opgesteld in het jaar 2000 in Florence. In 2005 werd de conventie van kracht in Nederland en België.

Het doel van dit verdrag is het bevorderen van de bescherming, het beheer en de inrichting van landschappen en het organiseren van Europese samenwerking op dit gebied. De Europese landen hebben zich hiermee onder meer verplicht landschappen te erkennen als uitdrukking van de diversiteit van hun gezamenlijk cultureel en natuurlijk erfgoed, en een beleid te hebben gericht op de bescherming en het beheer van het landschap.

Elk land dient maatregelen te treffen onder andere op het gebied van de bewustmaking van organisaties en overheden van de waarde van landschappen, training en onderwijs te bevorderen, landschappen te identificeren, bijzondere waarden vast te stellen en kwaliteitsdoelstellingen te omschrijven. Voor de uitvoering is men verplicht instrumenten in te voeren gericht op de bescherming, het beheer en/of de inrichting van het landschap.

Landschapsbeheer Drenthe heeft zich in 2005 via de landelijke koepel mede geconformeerd aan het landschapsmanifest waarbij partijen het doel onderschrijven de kwaliteiten van het Nederlandse landschap te vergroten.

Vanaf 2010 verdween landschap van de Rijksagenda en werd de borging van landschapskwaliteit, zonder te realiseren doelen en met een hoge mate van vrijblijvendheid, bij de Provincies neergelegd. In het huidige rijksbeleid is landschap als doelrealisatie inmiddels wel weer terug op de agenda, maar zijn nog geen concrete doelen en bijbehorende financiële middelen vastgelegd. Landschap lift vooral mee op de Nationale Omgevingswet en -visie en de visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden.

Ten aanzien van de natuur en de biodiversiteit zijn internationale en daarvan afgeleide provinciale doelen vastgelegd. Landschapselementen zijn onderdeel van het natuurnetwerk Drenthe (het landschap tussen de natuurgebieden) en vormen de basis van robuuste natuur en versterking of invulling van de ecologische verbindingen. Landschap is daarmee tevens de drager van biodiversiteit.

De activiteiten van Landschapsbeheer Drenthe zijn zowel via processen als projecten gericht op het behalen van de doelrealisatie behoud, versterking en ontwikkeling van het steekeigen, dynamisch en duurzaam karakter van het Drentse landschap en de daarin vaak kwetsbare of zeldzame flora en fauna

1.7.2 Bewustwording en actieve betrokkenheid bij burgers

Participatie is een belangrijke pijler onder de Omgevingswet. De Inspiratiegids Participatie Omgevingswet (Participatiegids) bevat informatie wat overheden rond participatie moeten regelen in omgevingsvisie, programma, omgevingsplan, projectbesluit en omgevingsvergunning. In de Rijksnatuurvisie uit 2014 is een kernpunt de omslag in het denken: natuur hoort midden in de samenleving thuis.

De bewustwording en actieve betrokkenheid van bewoners zoals geformuleerd in de missie van Landschapsbeheer Drenthe is daarmee niet alleen een middel om landschaps- en natuurdoelen te halen, maar tevens een doel op zich.

1.7.3 Creëren van werk voor mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt

Oorspronkelijk was dit een volwaardig (hoofd)doel van de Stichting Landschapsbeheer Drenthe. Werken in landschap en natuur leent zich bij uitstek voor mensen met om uiteenlopende redenen een afstand tot de arbeidsmarkt.

LBD geeft bij het uit- en aanbesteden van werk voorrang aan deze doelgroepen. Vanwege de forse bezuinigingen op uitvoerbudgetten en de noodzaak tot meer marktconforme werkwijzen is dit doel in de afgelopen jaren helaas als hoofddoel verdwenen en gedegradeerd tot nevendoeel dat meelift op de doelrealisatie ten aanzien van landschap en natuur.

Waar LBD kansen ziet en middelen beschikbaar zijn worden deze benut en er wordt voortdurend ingezet op provincie en gemeentes om in de processen en projecten hiervoor de (financiële) ruimte te creëren of te houden.

1.8 Financien

- **Overheid**

Als uitvoerder van het overheidsbeleid worden de activiteiten van Landschapsbeheer Drenthe gefinancierd met overheidsmiddelen.

Er is bij beheer en onderhoud aan het landschap geen directe lijn tussen belang en financiering. Ondernemers in de recreatie en toeristische sector, maar ook bewoners, hebben direct belang bij een kwalitatief mooi en gezond landschap, maar van de plaatselijke bakker of campinghouder kan niet worden verwacht dat deze meefinanciert in onderhoud aan nabijgelegen een heideterreintje of bosje van een particulier. Het is daarom logisch dat kosten voor beheer en onderhoud voor het gemeenschappelijk belang worden gefinancierd met gemeenschappelijke middelen.

Bij programma's en projecten kunnen de overheidsmiddelen bestaan uit combinaties van Europees, Rijks, Provinciaal en gemeentelijke bijdragen.

Regulier werk wordt gefinancierd door hoofdzakelijk de provincie en de gemeentes en in mindere mate de eigenaren.

- **Eigenaren**

Het landschap heeft vele eigenaars. Naast overheden financieren eigenaren mee als aan hen eigendommen beheer en onderhoud plaatsvindt.

De mate waarin particuliere eigenaren al dan niet meefinancieren is mede afhankelijk van het individuele belang dat de eigenaar heeft.

Landschapsbeheer Drenthe concurreert niet met marktpartijen en levert alleen producten en diensten aan particulieren als deze bijdragen aan een maatschappelijk doel. Afhankelijk van de mate van het eigen belang van de eigenaar worden de kosten bij de eigenaar in rekening gebracht.

In gebiedsgerichte projecten kunnen eigenaren bijdragen in natura, door daadwerkelijk mee te werken aan het beheer en onderhoud.

- **Fondsen**

Omdat er echter sprake is van een groot maatschappelijk doel is landschapsbeheer Drenthe ook begunstigde van de nationale postcodeloterij. Deze middelen worden ingezet bij regulier werk en bij lokale incidentele projecten. Veel projecten worden aanvullend gefinancierd door gebruik te maken van landelijke of lokale fondsen (oranjefonds, Prins Bernard Cultuur Fonds, Rabofonds etc.).

Lokale projecten kunnen voortkomen uit bewonersinitiatieven. Landschapsbeheer Drenthe stimuleert de initiatiefnemers ook zelf lokale fondsen te benaderen en kunnen daarbij helpen.

2 Historie

2.1 Periode 1981-2007, gesubsidieerde preferente instelling

In 1976 werd een "Landelijk Overleg Vrijwillig Landschapsbeheer", opgericht. In 1979 ging dit het Landelijk Overleg Natuur- en Landschapsbeheer heten. In dat overleg namen verschillende organisaties deel waaronder het IVN, de ANWB, Natuurmonumenten en Natuur en Milieu.

In de 80'er jaren werden in het verlengde hiervan in alle provincies stichtingen opgericht met als doel het landschap te beheren en onderhouden, in combinatie met vrijwilligerswerk, werkgelegenheidsprojecten en inzet van mensen met een beperking. De stichtingen waren zelfstandig en onafhankelijk, maar vormden gezamenlijk een samenwerkingsverband in het landelijk overleg. Landschapsbeheer Drenthe (SLD) werd opgericht in 1981.

In 1995 werd het samenwerkingsverband van deze Stichtingen omgedoopt in "Landschapsbeheer Nederland".

De organisatiestructuur was oorspronkelijk een groot algemeen bestuur met vertegenwoordigers uit diverse werkvelden, een kleiner dagelijks bestuur en een uitvoeringsorganisatie. In de laatste jaren van de Stichting was er geen algemeen bestuur meer.

Net als in de andere provincies had SLD een grote uitvoeringsploeg in dienst en een klein team werkvoorbereiders.

In 2007 ging de Stichting SLD failliet. De belangrijkste reden hiervoor was dat de organisatie meer mensen in dienst had dan via de boekjaarsubsidie kan worden gedekt en het de organisatie onvoldoende lukte om projectmatig te werken.

2.1.1 Boekjaarsubsidie provincie

De Provincie was de belangrijkste financierder, met in het verlengde, op projectbasis, de gemeentes. De provinciale boekjaarsubsidie bestond voor 50% uit rijksgeuld en 50% uit provinciale middelen. De Stichting SLD was een zogeheten preferente instelling. SLD diende jaarlijks een subsidieverzoek in op basis van activiteiten en legde daar achteraf verantwoording over af.

In de laatste jaren van de Stichting SLD werd gewerkt met een SMART productbegroting en resultaatsafspraken.

2.1.2 Programma's en projecten

Naast regulier onderhoud werden landschapsprogramma's en landschapsherstelprojecten ontwikkeld en uitgevoerd, waar gemeentes een groter aandeel van meefinancierden. Zowel de inzet van vrijwilligers als mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt stonden hoog in het vaandel.

2.2 Periode 2007-2012, Projectorganisatie

Landschapsbeheer Drenthe (LBD) is in haar huidige juridische vorm opgericht in 2007, direct na het faillissement van de vorige Stichting (SLD). Dit was geen doorstart, maar feitelijk een nieuwe Stichting. De formatie is daarbij teruggebracht van ca 40 naar ca 13 medewerkers, waarbij tevens afscheid genomen is van de eigen uitvoeringsploeg.

De uitvoeringsploeg van SLD was hoofdzakelijk ontstaan vanuit mensen met afstand tot de arbeidsmarkt die in de afgelopen jaren in vaste dienst waren gekomen. De belangrijkste reden om in de nieuwe Stichting geen eigen uitvoeringsploeg te willen hebben was dat deze in zekere mate concurreerde met de doelstelling om juist werk te creëren en weg te zetten bij de werkvoorzieningsschappen.

De organisatiestructuur bestond uit een (nieuw) klein bestuur, directeur en een uitvoerende projectenstructuur bestaande uit deels medewerkers uit de oude Stichting en deels nieuwe mensen.

2.2.1 Prestatieafspraken Provincie Drenthe

LBD viel bij de provincie in een PMJP regeling (Provinciaal Meerjaren Programma).

De Provinciale bijdrage bestond voor 50% uit rijks geld (Investeringsbudget Landelijk Gebied) en 50% provinciaal PMJP budget.

LBD sloot een uitvoeringsovereenkomst met de provincie voor het uitvoeren van het provinciaal beleid.

Het reguliere werk (de basistaken) werd projectmatig ingericht in een jaarlijkse prestatieafpraak met een duidelijke productbegroting met de provincie.

Deze provinciale prestatieafpraak volgde een driedeling:

1. Vrijwilligerswerk
2. Uitvoering regulier beheer
3. Ontwikkeling en uitvoering landschapsprogramma's en projecten

De provincie financierde in de vorm van een boekjaarsubsidie € 1.000.000,- gelijkmatig verdeeld over de drie componenten.

- **Vrijwilligerswerk**

Vrijwilligers waren georganiseerd in groepen die met advies en gereedschap van LBD onderhoud uitvoerden aan kleine (natuur)terreinen en landschapselementen, hoofdzakelijk in particulier en soms gemeentelijk eigendom.

Het vrijwilligerswerk was aanvullend op het uitvoeringswerk door professionals en de werkvoorzieningsschappen. Het vrijwilligerswerk mocht niet concurreren met "de markt".

- **Uitvoering regulier beheer**

In het verlengde van de provinciale prestatieafspraken werden met iedere gemeente eveneens jaarlijks afspraken gemaakt en vastgelegd over de uitvoering van regulier beheer aan specifieke terreinen en landschapsobjecten. De gemeentes financierden met name mee in de uitvoering door WSW en professionals aan de terreinen en objecten (uit het groenbudget). De gemeentes financierden slechts marginaal (ca. 10%) mee aan de ondersteuning van vrijwilligers.

De afspraken tussen de gemeentes en LBD werden jaarlijks opnieuw en per gemeente verschillend vastgelegd, bijvoorbeeld in getekende offertes of in opdrachtbrieven. Na afloop van het jaar werden de activiteiten en prestaties gedetailleerd verantwoord, soms ook met offertes en facturen van aannemers.

Er werd conform de statutaire doelstelling bij de uitvoering veel gebruik gemaakt van de werkvoorzieningsschappen.

Onder regulier beheer vielen ook de volgende onderdelen:

Natuurwerkdag

De natuurwerkdag was een landelijk met meerdere partijen georganiseerde werkdag waarbij vrijwilligers werden geworven om zich eenmalig in te zetten voor landschap en natuur in hun eigen omgeving. De landelijke organisatie lag vooral bij Landschapsbeheer Nederland, met in iedere provincie de coördinatie bij de provinciale stichting landschapsbeheer. In beperkte mate financierden ook de TBO's mee.

Bomenwacht

Landschapsbeheer Drenthe bood eigenaren van beeldbepalende monumentale bomen de mogelijkheid om een abonnement voor het onderhoud aan hun boom af te sluiten. Het voordeel hiervan is dat de gezondheid en veiligheid van de bomen bewaakt wordt en er is een besparing op de onderhoudskosten door de integrale aanbesteding van het gehele bomenbestand.

De Bomenwacht was indertijd met provinciale financiering opgericht, vanaf 2007 financierden de provincie Drenthe, eigenaren en de gemeente ieder een derde deel van het onderhoud. De provincie financierde daarnaast de coördinatiekosten. De bomenwacht was onderdeel van de provinciale prestatieafspraken en de jaarlijkse gemeentelijke afspraken.

Weidevogelbeheer

De coördinatie van het vrijwillig weidevogelbeheer was onderdeel van de prestatieafspraken met de Provincie.

Soortenbeheer

Naast landschap algemeen ontwikkelde LBD projecten voor het verbeteren van de leefomstandigheden van specifieke kwetsbare of bedreigde soorten planten en dieren in Drenthe. Dit betrof een provinciale overheidsdoelrealisatie ten aanzien van internationale afspraken. Een aantal reguliere uitvoeringswerkzaamheden en het faciliteren van vrijwilligers die zich inzetten op een specifieke soort was onderdeel van de provinciale prestatieafspraken.

SOL

De provincie Drenthe had een regeling Subsidie Onderhoud Landschapselementen (SOL) waarbij eigenaren van beeldbepalende of ecologisch waardevolle landschapselementen onder voorwaarden subsidie kregen voor het onderhoud hiervan. LBD adviseerde de eigenaren en

hield toezicht op de naleving hiervan. Deze taak viel buiten de prestatieafspraken. Het budget van de SOL is eind 2011 van jaarlijks ca €270.000,- op € 0,- gesteld.

2.2.2 Programma's en projecten

Onderdeel van de prestatieafspraken met de Provincie was het ontwikkelen van landschapsprogramma's en projecten. De daadwerkelijke uitvoering van deze projecten liep via een andere financiering die apart werd aangevraagd. De basis hiervoor vormde het (1/3^e) deel van het budget uit de boekjaarsubsidie.

LBD ontwikkelde een methodiek omgevingsprojecten, waarbij interactief met bewoners plannen werden gemaakt en uitgevoerd om in en rond de dorpen erven en het omliggende landschap te herstellen en achterstallig onderhoud weg te werken.

Bij de ontwikkeling van deze landschapsprogramma's en -herstelprojecten (omgevingsprojecten) waren in de meeste gevallen de gemeentes opdrachtgever met provinciale cofinanciering. Het gemeentelijk en provinciaal budget werd verder aangevuld met andere subsidies en bijdragen (Europees of Tennet). Bewoners en individuele eigenaren werden in werkgroepverband nauw betrokken bij zowel planvorming als uitvoering. De uitvoering door de bewoners werd conform Europese normen mee begroot als private cofinanciering.

De aanbestedingsregels van gemeentes schreven voor dat LBD inschreef op door haarzelf ontwikkelde projecten. Dit leidde niet tot problemen, omdat de projecten zodanig van aard en inhoud waren dat ze voor andere partijen (ingenieursbureaus) niet of nauwelijks interessant waren.

Ook hier werd bij de uitvoering waar mogelijk (inhoudelijk en budgettair) gebruik gemaakt van de inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (werkvoorzieningsschappen).

2.3 Periode 2013-2015 Het Landschap ben je Zelf

In 2012 trok het Rijk zich terug uit haar financiële en inhoudelijke verantwoordelijkheid voor het landschap. Een forse bezuiniging die in het gehele samenwerkingsverband van de provinciale organisaties Landschapsbeheer grote impact had.

De provincie Drenthe bouwde het via haar beschikbare budget (boekjaarsubsidie) af van ca €1.000.000,- in 2012 naar ca €500.000,- in 2015. Het deel Rijksbudget verviel volledig maar het provinciale deel van de boekjaarsubsidie bleef wel in stand. Het Provinciaal Meerjaren Programma (PMjP) is eveneens ten einde.

2.3.1 Prestatieafspraken Provincie Drenthe

LBD valt nu onder de ASV: de Algemene Subsidie Verordening van de provincie. In dat kader stelt de provincie voor de boekjaarsubsidie van de basistaken een Programma van Eisen op, waarop LBD een subsidieaanvraag met op verzoek van de provincie een gedetailleerde productbegroting opstelt.

In het Programma van Eisen 2013 e.v. stelt de provincie ernaar te streven dat gemeentes vanaf 2017 evenveel dienen te financieren aan landschap als de provincie. Daarmee zou dan de vervallen rijksbijdrage door de gemeentes gecompenseerd worden.

- **Vrijwilligerswerk en uitvoering regulier beheer**

De tot dan toe strikte scheiding (schotten) tussen de budgetten voor vrijwilligerswerk en uitvoering door "de markt" (waaronder de werkvoorzieningsschappen) vervalt. Er is volgens de provincie geen sprake van concurrentie met de markt, omdat de middelen voor uitvoer door de markt er niet meer zijn. Vrijwilligers mogen/moeten het werk waar geen geld meer voor is overnemen.

LBD richt de prestatieafspraken met de provincie zo in dat het beschikbare gemeentelijk budget leidend is voor de toedeling aan de gemeente van het provinciaal beschikbare budget. Concreet betekent dit dat LBD met iedere gemeente een prestatieafspraken (jaarplan) opstelt en dat met de provinciale financiering dat budget wordt verdubbeld. Ook zet LBD budget in van de Nationale PostcodeLoterij als cofinanciering.

Vanwege de voornoemde "ontschotting" tussen uitvoering aan terreinen en vrijwilligerswerk betalen de gemeentes nu automatisch evenveel mee aan het ondersteunen van vrijwilligersgroepen in de gemeente en daarmee wordt (in ieder geval deels) invulling gegeven aan de provinciale eis dat gemeentes evenveel meebetalen als de provincie doet.

- **Provinciebrede basistaken**

Naast het onderdeel vrijwilligerswerk en uitvoering regulier beheer bevat de provinciale prestatieafspraken nog onderdelen die niet in de gemeentelijke jaarplannen zijn opgenomen. Hier financieren de gemeentes slechts gedeeltelijk in mee via een "afroaming" van middelen uit de jaarplannen.

advisering/ontwikkeling/extern overleg

Nu de provincie geen budget meer beschikbaar heeft voor de ontwikkeling en uitvoering van programma's en projecten vervalt de driedeling van het budget zoals toegepast in de periode t/m 2012 en wordt opnieuw gekeken hoe het budget wat nog wel beschikbaar is wordt ingevuld.

Dit nieuwe onderdeel van de prestatieovereenkomst behelst het fundament van de (basis)organisatie: ontwikkeling van methodieken (zoals ontwikkeling methodiek streekbeheer, werkgelegenheidsprojecten), interne afstemming uitvoering en kennisdeling rondom processen en projecten, extern overleg (samenwerking en afstemming collega-organisaties en overheden), advies/ ondersteuning/ beleidsbeïnvloeding t.b.v. het thema landschap. Tevens valt hieronder het voorbereiden van de provinciale en gemeentelijke prestatieafspraken en de verantwoording hierover via overleggen, rapportages en jaarverslagen en externe communicatie via nieuwsbrieven en de website.

De provinciale dekking voor deze onderdelen is niet dekkend en wordt aangevuld met postcodeLoterijgeld en via het uurtarief.

Bomenwacht

De provincie trekt zich vanaf 2015 financieel grotendeels terug uit de bomenwacht. Het is aan de gemeentes en de eigenaren of de abonnementsregeling wordt voortgezet. Gezien het belang van deze bomen nemen zowel de eigenaren als de gemeentes de vervallen provinciale financiering over.

Natuurwerkdag

Omdat dit een provinciebreed evenement is financiert de provincie het grootste deel en dragen de gemeentes via de afroaming een klein deel bij.

Boerenlandvogels en agrarisch natuurbeheer

LBD is in opdracht van de provincie (gecertificeerd) coördinator voor de gebiedsplannen (SNL) ten aanzien van weidevogels.

In 2015 ondersteunt en adviseert LBD het Drents Collectief bij de inhoud en overdracht van werkzaamheden in 2016. De financiering van de ondersteuning loopt via Het Drents Collectief.

Soortenbeheer

De basistaken ten aanzien van het soortenbeheer blijven ongemoeid.

2.3.2 Programma's en projecten

De middelen voor ontwikkeling en uitvoering landschapsprogramma's en herstelprojecten zijn in 2014 volledig vervallen. De laatste projecten via deze financiering lopen af in 2015. De inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt beperkt zich tot de (af)lopende projecten, bij de bomenwacht en bij uitvoeringsprojecten in de gemeentelijke jaarplannen in combinatie met een marktwerking (prijs/prestatie verhouding).

De provincie heeft onder de titel "Vitaal Platteland" middelen beschikbaar gesteld om bewonersinitiatieven te ondersteunen. LBD werd gevraagd om, samen met de BOKD en CMO STAMM in het "Platform Burgerkracht" een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en indienen van bewonersaanvragen.

De regeling Vitaal Platteland bood geen mogelijkheden voor structureel onderhoud aan landschap.

2.3.3 Programma Het Landschap ben je Zelf

In bestuurlijk overleg met de provincie wordt eind 2012 afgesproken dat het boekjaarbudget van 2012 en 2013 voor het nog niet bestede of gelabelde deel aangewend wordt voor een subsidieaanvraag 2013-2015 voor een programma "Het landschap ben je Zelf" (HLbjZ).

De essentie van dit programma is dat LBD haar werkwijze omvormt van het met overheidsgeld uitvoeren van overheidsprojecten met realisatie van overheidsdoelen, waarbij bewoners als vrijwilligers participeren, naar het co-initiëren en begeleiden van bewonersinitiatieven waarbij de overheid faciliteert. Dit is geheel in lijn met de ontwikkeling van "de participatiesamenleving".

Voor de onderdelen vrijwilligerswerk en uitvoering regulier beheer in de prestatieafpraak betekende dit "ontschotten" van deze budgetten. Waar mogelijk dienen vrijwilligers te worden ingezet in plaats van de betaalde arbeid door aannemers en werkvoorzieningsschappen. Het principiële provinciale standpunt dat vrijwilligers niet mogen concurreren met betaalde arbeid wordt daarmee geheel los gelaten.

Deze keuze gaat helaas ten koste van de missiedoelstelling inzet van mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt.

Dit programma werkt sterk door in de inrichting van de prestatieafpraak, de rol van gemeentes en de inrichting van de organisatie van LBD. Het programma is uitvoerig gedocumenteerd in diverse deeldocumenten.

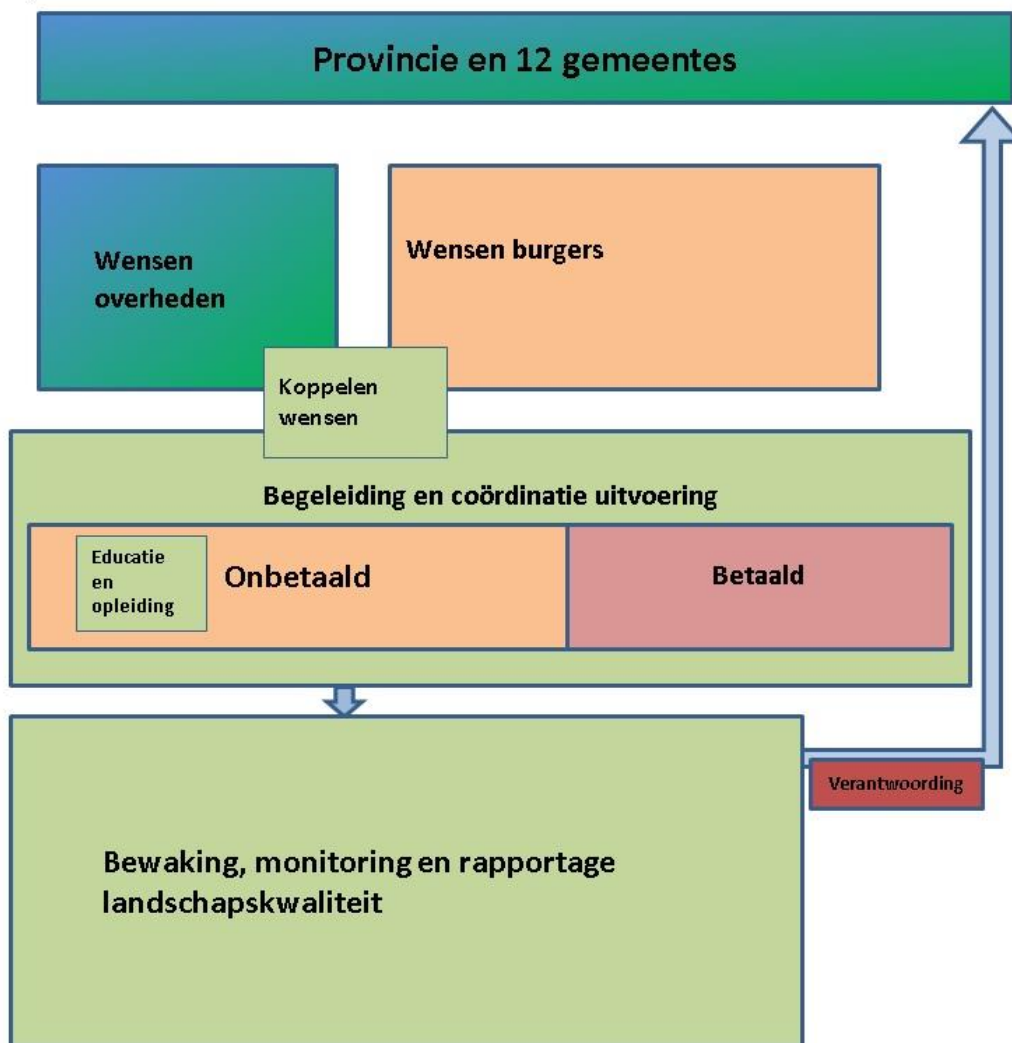

2.3.4 Pilots Het Landschap ben je Zelf

Het programma HLbjZ sloot goed aan bij de agenda platteland van de vijf samenwerkende gemeentes in Zuidwest-Drenthe. In een aantal pilotgebieden is en wordt met provinciaal en gemeentelijk budget (50-50 basis) geïnvesteerd in het opzetten van een zich professionaliserend bewonersnetwerk, bestaande uit o.a. vrijwilligers, eigenaren, zorgboerderijen en scholen. De bewonersgroepen uit de omgevingsprojecten en de voormalige SOL-contractanten vormden hiervoor een belangrijke basis.

Met het bewonersnetwerk worden gebiedsgerichte plannen ontwikkeld en beheerafspraken gemaakt over terreinen en landschapselementen. Onderhoud wordt waar mogelijk gedaan door vrijwilligers (onbetaald). Voor agrariërs die onderhoud uitvoeren aan landschapselementen met een landschappelijke of ecologische functie is, binnen voorwaarden, een SNL conforme financiële regeling mogelijk.

Het aantal vrijwilligers in de pilotgebieden is door deze investering ten opzichte van 2012 ruimschoots verdubbeld. De pilots zijn eind 2015 afgelopen.

Schematische weergave van het basisprincipe: verbinden wensen (doelrealisatie) overheden en wensen van bewoners.

2.3.5 Organisatiestructuur

De organisatorische consequenties van de gemaakte keuze is dat LBD gebiedsgericht wordt ingericht. In plaats van thematische functies ontstaan twee gebiedsteams, Noordoost en Zuidwest, gebaseerd op de gemeentegrenzen. De bestaande projectenstructuur en het functiehuis in de organisatie wordt op nadrukkelijk verzoek van de personeelsvertegenwoordiging niet aangepast. De bomenwacht en het reguliere soortenbeheer blijven in de projectenstructuur buiten de gebiedsteams.

In 2013 gaat LBD middels een statutenwijziging (04 april 2013) over van een bestuursmodel met een uitvoeringsorganisatie naar een Raad van Toezicht. De belangrijkste reden hiervoor is dat in de praktijk de organisatie al langer op deze wijze functioneert.

2.4 Periode 2016-2020 Streekbeheer

2.4.1 Streekbeheer

De term streekbeheer komt voort uit het verlengde van het rapport *Onbeperkt houdbaar* (2013) van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur. Hier wordt geconcludeerd dat het beheer van de groene leefomgeving anders kan met meer betrokkenheid en samenwerking tussen boeren, bewoners en terreinbeherende organisaties.

LBD introduceerde vanaf eind 2013 de term Streekbeheer voor het gebiedsgericht en breed met partijen afgestemd plannen maken en organiseren van de uitvoering. LBD ziet voor zichzelf vanwege de aard van de organisatie een inhoudelijke en verbindende rol weggelegd (zie paragraaf 1.7, de toegevoegde waarde van LBD).

Hoofdpijnen beheer landschap

Met de provincie als regisseur zijn er drie hoofdpijnen of aandachtsgebieden in het beheer van het landschap te onderscheiden:

1. Agrarisch natuurbeheer (GLB collectieven)
2. Bewonersbetrokkenheid (vrijwillig onderhoud groene leefomgeving)
3. Natuurbeheer door Terreinbeherende Organisaties.

1. Agrarisch natuurbeheer

Dit betreft doelrealisatie in het agrarisch cultuurlandschap, waarbij (agrarische) ondernemers via collectieven gefinancierd worden om gespecificeerde overheidsdoelen in door de provincie afgebakende gebieden te realiseren.

In Drenthe vormt Het Drents Collectief de organisatie die hier uitwerking aan geeft. Het Drents Collectief heeft de opdracht om de groene organisaties bij haar plannen te betrekken. LBD heeft Het Drents Collectief aangeboden in goede samenwerking taken en rollen op elkaar af te stemmen, om zo tegen de laagst maatschappelijk kosten een optimale uitvoering te organiseren.

2. Bewonersbetrokkenheid

Dit betreft het brede begrip landschap/groene leefomgeving en de betrokkenheid van bewoners daarbij, zoals hierboven beschreven in het programma "Het Landschap ben je Zelf". Essentie is het opzetten, organiseren en professionaliseren van bewonersnetwerken. De wensen van bewoners en de doelen van de overheden worden als gelijkwaardig afgestemd op elkaar.

De gebiedsplannen door en met bewoners bieden kansen om te combineren met educatie/opleidingen, werkgelegenheid en inzet voor mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt.

LBD/BOKD en STAMM werken als maatschappelijke organisaties samen om initiatieven en bewonersgroepen op het platteland in de breedste zin te faciliteren en te professionaliseren.

3. Natuurbeheer door TBO's

Dit betreft het beheer van als zodanig aangewezen natuurterreinen in eigendom bij terreinbeheerders (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Drentse Landschap) of (grotere) particuliere eigenaren. Beheer wordt gefinancierd met overheidsmiddelen en uitgevoerd door professionals, aangevuld met vrijwilligers.

In het Streekbeheer komen de drie bovenstaande lijnen bij elkaar en wordt het model verder ontwikkeld om de GLB collectieven, boeren, bewoners- en vrijwilligersgroepen in landschap en natuur(terreinen) en terreinbeheerders samen te laten werken aan de realisatie van onderling afgestemde streekdoelen/gebiedsplannen.

Landschapsbeheer Drenthe ziet voor zichzelf een verbindende rol om met de partners te komen tot een Drents model voor Streekbeheer.

Dit ontwikkelen boven de drie hoofdlijnen dient om efficiencyredenen zoveel mogelijk gelijk op te lopen met de ontwikkeling en afstemming binnen de hoofdlijnen.

2.4.2 Provinciaal beleid

Collegeprogramma Provincie Drenthe

Het provinciaal collegeprogramma heeft de betrokkenheid en inzet van burgerkracht hoog in het vaandel. De provincie "gelooft in de kracht van Drenten". Het bewonersnetwerk binnen het streekbeheer: landschapsonderhoud met, door en voor bewoners van Drenthe, sluit hier goed op aan.

Provinciaal natuur- en landschapsbeleid

Het provinciaal beleid ten aanzien van landschap en natuur ligt op hoofdlijnen vast in de Omgevingsvisie 2010. Daarbij zijn de Nota Landschap (1998) en de Natuurvisie van groot belang. Speerpunt in het provinciaal landschapsbeleid is het behoud en herkenbaarheid van de landschapsstructuren. Speerpunt vanuit natuurbeleid is behoud en herstel biodiversiteit. Behoud en herstel van cultuurhistorie en archeologie vormen een belangrijke taak.

Natuur en landschap moeten weer dichterbij de burger komen. Dit vraagt om actief beleid en investeren in de bewustwording en het betrekken van bewoners. Streekbeheer sluit aan bij de provinciale en landelijke natuurvisie en is tevens een van de middelen om doelen te realiseren.

2.4.3 Prestatieafspraken Provincie Drenthe

- **Gemeentelijke jaarplannen: streekbeheer**

De pilots het Landschap ben je Zelf zijn in 2016 afgerond maar de werkwijze wordt onder de aanduiding "Streekbeheer" voortgezet en opgeschaald. In de gemeentelijke jaarplannen ligt de nadruk op streekbeheer: het faciliteren van vrijwilligers en het bewonersnetwerk, en het opstellen en uitvoeren van de gebiedsplannen van, door en met bewoners. De begeleiding van bestaande en nieuwe vrijwilligersgroepen en het regulier beheer/onderhoud aan terreinen en landschapsobjecten wordt geïntegreerd in het nieuwe bewonersnetwerk en de gebiedsplannen.

In het programma van eisen 2016 stelt de provincie nog steeds dat gemeentes gelijkwaardig aan de provincie meefinancieren aan het faciliteren van het bewonersnetwerk en het beheer van de lokale groene leefomgeving.

De gemeentes hebben aangegeven het zeer discutabel te vinden dat de verhouding van de gemeentelijke prestatieafspraken met de provinciale verantwoordelijkheid en uitvoering van de natuurvisie en het provinciaal landschapsbeleid gelijkwaardig diende te zijn. In een bestuurlijk overleg is de gedeputeerde daarop deels teruggekomen en accepteert dat er ook een provinciebrede verantwoordelijkheid is voor het streekbeheer/ondersteuning bewonersnetwerk, die niet gelijkwaardig door gemeentes wordt meegefinancierd.

Omdat de gemeentelijke budgetten voor de jaarplannen groeien ontstaat er een tekort om de provinciale afspraak ten aanzien van het verdubbelen van de gemeentelijke bijdrage gestand te kunnen doen. De provincie zegt daarop een incidenteel aanvullend budget toe van 100.000,- in 2017 groeiend naar 150.000,- 2019. In 2018 wordt toegezegd dat dit budget structureel wordt toegevoegd aan de boekjaarsubsidie.

- **Overige provinciebrede basistaken**

advisering/ontwikkeling/extern overleg

Deze post uit 2013 blijft structureel gehandhaafd met dezelfde financiële constructie als in 2013-2015. Een deel van de activiteiten zijn direct te koppelen aan het streekbeheer en worden vanaf 2017 opgenomen in de post verankering vrijwilligerswerk.

Verankering vrijwilligerswerk (streekbeheer algemeen)

Naast het streekbeheer zoals opgenomen in de jaarplannen is er nog een provinciebrede rol voor het ondersteunen en faciliteren van het streekbeheer wat niet direct aan gemeentelijke uitvoer (jaarplannen) is gekoppeld. Deze taken bestaan uit het beheer gereedschapsdepot, communicatie, website, evenementen, ARBO voor vrijwilligers, cursussen etc.

De gemeentes betalen hier deels aan mee door een budget "af te romen" uit de jaarplannen en aan dit onderdeel toe te voegen. In 2018 wordt de provinciale ambitie voor de gelijke financiering door gemeentes verder los gelaten en vervalt de afroeping van de gemeentelijke jaarplannen.

Bomenwacht

De bomenwacht blijft onverkort gehandhaafd.

Natuurwerkdag

De natuurwerkdag blijft groeien en onderdeel van de provinciale basistaken.

Boerenlandvogels

Vanaf 2016 valt het collectief weidevogelbeheer onder de nieuwe regeling agrarisch natuurbeheer. Het Drents Collectief wordt hierop het aanspreekpunt. LBD blijft wel coördinator van het vrijwillige weidevogelbeheer. LBD zet in op goede inhoudelijk samenwerking met optimale afstemming van netwerk en inzet vrijwilligers. LBD streeft naar het opnemen van de bestaande vrijwillige weidevogelgroepen in het bewonersnetwerk en daarmee mogelijk verbreden van hun inzet ten behoeve van het landschap en de natuur. Dit lukt beperkt. In lang niet alle gevallen komt dit echter overeen met de wensen en drijfveren van de vrijwillige weidevogelbeheerders zelf.

Soortenbeheer

LBD levert een bijdrage aan de doelrealisatie van het overheidsbeleid ten aanzien van de biodiversiteit. Hiervoor zijn Europese afspraken gemaakt, waar de provincie wettelijke verantwoordelijk voor draagt. Daartoe worden projecten/programma's ontwikkeld en vrijwilligers ingezet. Er is overlap en afstemming tussen de groepen die zich bezig houden met specifieke soorten en groepen die zich met streekbeheer bezig houden.

2.4.4 programma's en projecten

De middelen voor ontwikkeling en uitvoering van landschapsprogramma's en herstelprojecten zijn in 2016 nog steeds volledig vervallen. De laatste projecten zijn in 2015 afgelopen. LBD ziet voor zichzelf desondanks een blijvende bijdrage in de doelrealisatie van het provinciaal natuur- en landschapsbeleid. Deze doelrealisatie kan uiteraard niet alleen met vrijwilligers en bewonersinitiatieven. Enerzijds omdat de aard of de omvang van bepaalde werkzaamheden dat niet toelaat, anderzijds omdat er ook sprake is van (overheids)doelrealisatie die in aard of tijd af kan wijken van de wensen van lokale bewoners.

Naast de werkzaamheden door en met het bewonersnetwerk zullen daarom nog steeds programma's of projecten moeten worden ontwikkeld waarbij het zwaartepunt ligt op doelrealisatie van het provinciaal beleid met uitvoering door professionals.

Deze projecten bieden overigens ook kansen voor de inzet van mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt. LBD betreurt het dat de werkgelegenheidsdoelstelling, waarbij ingezet wordt op werk voor mensen met verminderde kansen op de arbeidsmarkt, in de afgelopen jaren is wegbezuinigd. Juist onderhoud aan landschap en natuur lenen zich bij uitstek voor combinaties met het sociale domein. LBD pleit er dan ook nog aanhoudend voor bij de provincie en gemeentes om hier weer aandacht voor te hebben en kansen te benutten om hier projecten voor te ontwikkelen.

In beperkte mate zijn er samen met gemeentes projecten ontwikkeld met langdurig werklozen, die ook geleid hebben tot het vinden van betaald werk. Gezien de complexiteit van wet- en regelgeving ten aanzien van dergelijke projecten zijn deze projecten beperkt van omvang en looptijd gebleven en niet provinciebreed nagevolgd.

In ieder bestuurlijk overleg met de provincie agendeerde LBD het onderwerp, echter met weinig succes.

- **Aardkundige waarden**

Vanuit aardkundige waarden en cultuurhistorie zijn projecten ontwikkeld met andere financiering dan enkel de provinciale en gemeentelijke financiering. Met het Pingo-programma heeft LBD zich ook op dit terrein gepositioneerd als kennisorganisatie die verbindingen legt met andere organisaties en instellingen.

- **Boerenlandvogels**

Middels een motie hebben de staten zich uitgesproken om meer in te zetten op het behoud en de bescherming van boerenlandvogels. Deze motie is voor een belangrijk deel gevoed vanuit het vrijwilligersnetwerk van de weidevogelsbeschermers. Dit heeft geleid tot een meerjarige opdracht voor de coördinatie van een beschermingsplan met veel betrokken partijen.

- **Vlindermotie**

Middels een "vlindermotie" hebben de Staten middelen gereserveerd om meer te doen aan biodiversiteit in onder meer bermen. Dit heeft geleid tot een bermberaad waarin vele partijen zich hebben gecommitteerd.

- **Monitoring (meetnet Agrarisch Cultuurlandschap)**

De ontwikkeling van de participatiesamenleving en de terugtrekkende overheid maakt het monitoren van het effect op het landschap belangrijker dan ooit. LBD is met financiering uit het programma HLbjZ aangehaakt bij het landelijke Meetnet Agrarisch Cultuurlandschap. Dit gaf inzicht in het snel veranderen/verdwijnen van landschapsbepalende structuren en elementen. Nadat het programma en de pilots streekbeheer waren afgerond en structureel werk zijn geworden is de financiering voor het monitoren hiervan vervallen. LBD heeft het Meetnet Agrarisch Cultuurlandschap meerdere malen geagendeerd bij de provincie en gemeentes, maar dit heeft niet geleid tot een opdracht met financiële dekking. LBD heeft er gezien het landelijke belang voor gekozen de monitoring en rapportages wel voort te zetten en de kosten te dekken uit NPL middelen.

In 2018 adviseert Het College van Rijksadviseurs in het advies [*'Monitor Landschap: naar een landsdekkend systeem'*](#) een landelijk dekkend monitoringssysteem voor het landschap te ontwikkelen. Het Meetnet Agrarisch Cultuurlandschap kan daar bouwstenen voor aanleveren.

- **Vitaal Platteland/bewonersinitiatieven**

Provinciale Staten hebben budget gereserveerd om bewonersinitiatieven te faciliteren ten aanzien van de leefbaarheid van het platteland. Landschap en de lokale landschapselementen maken een belangrijk deel uit van de (be)leefbaarheid en vitaliteit van het platteland. Mede op aangeven van de partners in het platform Burgerkracht (LBD/BOKD en CMO Stamm) trekt de provincie zich terug als regisseur van dit budget en de bewonersinitiatieven, maar brengt de middelen onder bij de gemeentes die naar eigen inzicht een regeling ondersteuning bewonersinitiatieven kunnen inrichten. LBD adviseert als onderdeel van het streekbeheer aan bewonersinitiatieven om gebruik te maken van de gemeentelijke regelingen.

(nog nader aanvullen met overzichten van projecten)

2.4.5 Financieel

Onderstaande overzichten geeft inzicht in de verhouding tussen de kosten van de basistaken en de overige projecten in euro's en percentages.

	Jaar	Basis taken		Overige projecten		Totaal	
Euro		Arbeids kosten	Werkderden	Arbeids kosten	Werkderden	Arbeids kosten	Werkderden
	2016	€ 755.022	€ 327.513	€ 474.633	€ 214.947	€ 1.229.655	€ 542.460
	2017	€ 780.435	€ 427.721	€ 390.363	€ 284.723	€ 1.170.798	€ 712.444
	2018	€ 827.737	€ 490.104	€ 436.863	€ 231.309	€ 1.264.600	€ 721.413
	2019	€ 894.457	€ 530.084	€ 380.472	€ 317.901	€ 1.274.929	€ 847.985
gemiddeld		€ 814.413	€ 443.856	€ 420.583	€ 262.220	€ 1.234.996	€ 706.076
	Jaar	Basis taken		Overige projecten		Totaal	
percentages		Arbeids kosten	Werkderden	Arbeids kosten	Werkderden	Arbeids kosten	Werkderden
	2016	43%	18%	27%	12%	69%	31%
	2017	41%	23%	21%	15%	62%	38%
	2018	42%	25%	22%	12%	64%	36%
	2019	42%	25%	18%	15%	60%	40%
gemiddeld		42%	23%	22%	14%	64%	36%

Over de periode 2016-2019 bestond gemiddeld € 1.234.966,- (64%) van de kosten uit arbeidskosten en € 706.076,- (36%) uit kosten derden.

42% van de arbeidskosten worden gemaakt in de basistaken en 22% in de overige projecten. In de basistaken worden relatief meer uren gemaakt ten opzichte van werk derden dan in de overige projecten, wat logisch is omdat het begeleiden van groepen streekbeheer met name uren betreft.

Over de periode 2016-2019 is geen significante trend waarneembaar.

In de periode 2016-2019 is het aantal FTE gestegen van 12,8 naar 14,8 FTE. Door het aannemen van nieuwe (jonge) mensen stijgen de loonkosten minder dan het aantal FTE.

2.4.6 Organisatiestructuur

In de periode 2016-2019 wordt landelijk een herziening van het functiehuis doorgevoerd voor de organisaties die zijn aangesloten bij de CAO bos en natuur. LBD past hier tevens de structuur op aan, die beter aansluit bij het doorontwikkelen van het streekbeheer en de projectenorganisatie. Deze nieuwe structuur zal per 1-1-2021 van toepassing zijn.

3 2021-2023

3.1 Waar staan we nu

Het komende hoofdstuk beschrijft op hoofdlijnen wat de visie is van Landschapsbeheer Drenthe op de toekomst en welke rol en positie wij daarin kunnen en willen hebben. Het is daarbij goed om te constateren waar we nu staan.

LBD heeft zich ontwikkeld en gepositioneerd als een gezonde organisatie midden in de Drentse samenleving in een werkgebied dat nu dynamischer is dan ooit. Het team van LBD bestaat op 01-01-2021 uit 19 professionele en gepassioneerde medewerkers met een breed netwerk in zowel de provinciale als gemeentelijke politiek tot aan de keukentafel van boeren en burgers in het buitengebied en de dorpen van Drenthe.

Als organisatie zonder eigendommen hebben wij geen eigen belangen en zijn dus niet “verdacht” om dat eigen belang te moeten behartigen ten koste van belangen van anderen.

Het thema waar wij voor staan is zowel groot en abstract “landschap en biodiversiteit” als klein en aanbaar met lokale soortenprojecten tot nestkasten voor steenuilen.

Wij maken geen groot beleid, maar vertalen extern overheidsbeleid in “hands on” lokale uitvoering waarbij iedereen betrokken kan (en wil) zijn. De impact van wat wij doen draagt bij aan dat grote beleid, maar is direct merkbaar op het individuele erf of tuin van de particulier en de directe omgeving. En deze impact heeft de wortels in het verleden, de beleving in het heden en de waardering voor de toekomstige generaties.

Niet voor niets mag LBD rekenen op de inzet en betrokkenheid van vele honderden, zelfs duizenden vrijwilligers die zich inzetten voor hun eigen groene leefomgeving. Hoe mooi is het om daar een professionele bijdrage aan te kunnen leveren!

Vanuit deze prachtige positie kijken wij naar de toekomst en maken wij onze plannen.

3.2 Overheidsbeleid

- **Rijksbeleid**

In de Wet ruimtelijke ordening staat dat de Rijksoverheid alleen beleid oplegt bij beleidsdoelen van nationaal belang, de rest is in handen van de provincies en gemeenten. Provincie en gemeentes maken hun eigen keuzes en bepalen zelf waar mag worden gebouwd en welk natuurgebied moet worden beschermd. Zij zijn daarbij wel verplicht om rekening te houden met cultureel erfgoed en landschappelijke waarden. Momenteel heroriënteert het rijk zich weer op haar rol en verantwoordelijkheid.

- **Provinciaal beleid**

Het collegeprogramma Drenthe “Mooi voor elkaar” (2019-2023) heeft en geeft ruimte.

“Onze provincie biedt een rijk palet aan natuur, landbouw, dorpen, steden, bedrijvigheid en voorzieningen. Het inrichten van onze Drentse leefomgeving doen we samen met partners en inwoners. Met oog voor mens, dier, landschap en cultuurhistorie. Ruimte bieden en richting geven is ons uitgangspunt, in lijn met de Omgevingsvisie Drenthe 2018.”

De Provincie Drenthe benoemt het karakteristieke landschap van Drenthe als één van de kernkwaliteiten van Drenthe. In de provinciale omgevingsvisie wordt de kernkwaliteit landschap onderstreept

“De provincie richt zich op het in stand houden en versterken van het landschap als economisch, ecologisch en cultureel kapitaal. Onze ambitie is een Drents landschap waarin de verscheidenheid in landschapstypen en -onderdelen zich blijvend manifesteert. De landschapstypen met de bijbehorende landschapsskenmerken willen we in samenhang behouden en versterken.”

In het Programma van Eisen 2021 voor de boekjaarsubsidie van de Stichting LBD vat de provincie haar beleid samen:

“De provincie wil samen met andere partijen het natuur- en landschapsbeleid actief inhoud geven. Dit kan op diverse niveaus. Vanuit de Ruimtelijke Ordening ligt het beleid vast in de Omgevingsvisie 2010 en wordt het provinciaal beleid door vertaald in de gemeentelijke landschapsvisies/-plannen, structuurvisies en bestemmingsplannen. De omgevingsvisie is in 2018 gereviseerd. Op provinciaal niveau zijn de Nota Landschap (1998), Cultuurnota 2017-2020 en de Natuurvisie (2014) van groot belang. Speerpunt in het landschapsbeleid is het behoud van kwaliteit en herkenbaarheid van de landschapsstructuren. In het natuurbeleid staat behoud en herstel biodiversiteit centraal. Behoud en herstel van cultuurhistorie en archeologie vormen een belangrijke taak bij de uitvoering van werkzaamheden. Vanuit het programma van eisen is de hoofdtaak voor Landschapsbeheer het in stand houden van het vrijwilligersnetwerk en de burgerparticipatie ten behoeve van de uitvoering van inrichting en beheer van landschaps- en natuurelementen, de biodiversiteit, de landschappelijke, de cultuurhistorische en de archeologische waarden. Daarnaast is het van groot belang dat de kleinere projecten van het jaarlijks terugkerende onderhoud gewaarborgd worden. Wij dringen erop aan bij deze projecten zoveel mogelijk ook vrijwilligers in te zetten, zodat een duurzaam beheer gegarandeerd is. Het is waardevol om vrijwilligersgroepen verantwoordelijk te maken voor een bepaald gebied of object”.

Conform dit programma van eisen legt LBD jaarlijks met de provincie een prestatieafspraken vast.

Voor de periode 2021-2023 wordt een investeringsagenda vastgelegd. Dit wordt verder uitgewerkt onder de paragraaf projecten.

- **Gemeentelijk beleid**

Landschap is de fysieke leefomgeving van de inwoners van de gemeente. In de omgevingsvisie legt de gemeente haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vast. Iedere gemeente stelt 1 omgevingsvisie voor het hele grondgebied vast. De omgevingsvisies komen voort uit de omgevingswet die (naar verwachting) 01-01-2022 in werking treedt. Onder de Omgevingswet wordt gestreefd naar een bredere participatie van burgers en bedrijven in het voortraject.

Geheel in lijn met deze uitgangspunten leggen de gemeentes jaarlijks met LBD een jaarplan vast hoe wij invulling geven aan het gemeentelijk beleid en de betrokkenheid van bewoners bij beheer en onderhoud aan hun groene leefomgeving.

3.3 Beleid LBD 2021-2023

Het beleid van LBD voor de periode 2021-2023 blijft op de hoofdlijnen ongewijzigd en geheel in het verlengde van de visie en de missie. (Hoofdstuk 1). Ook blijft LBD de organisatie die bijdraagt aan de realisatie van overheidsdoelen ten aanzien van landschap en de daarin aanwezige natuur, en de betrokkenheid van mensen daarbij.

In de komende jaren doen zich echter weer meer kansen voor om programma's en projecten op grotere schaal te ontwikkelen. Onderstaand wordt dit op onderdelen nader uitgewerkt.

- **Streekbeheer**

Huidige situatie

Streekbeheer is een begrip geworden in de Provincie Drenthe en deels daarbuiten. Ook in andere provinciale organisaties Landschapsbeheer zijn inmiddels vormen/varianten ingevoerd en wordt de term streekbeheer gebruikt.

In alle gemeentes is het streekbeheer succesvol geïntroduceerd en vormt de kern van de gemeentelijke jaarplannen met LBD. Ondanks de financiële druk op de gemeentes is de gemeentelijke en provinciale financiering van het streekbeheer de afgelopen jaren gegroeid. Het netwerk van actieve bewonersgroepen is verdubbeld van 150 groepen in 2013 naar ca 300 groepen in 2019 en wordt er ca 100.000 uur door vrijwilligers gewerkt. (NB dit staat gelijk aan ca 70 full-time medewerkers in loondienst).

Uiteraard zijn deze getallen deels gebaseerd op schattingen (aantal werkdagen x gemiddelde groepsgrootte x werkduur) en is de output slecht vergelijkbaar met wat een aannemer in diezelfde tijd aan werk kan verzetten, maar vanuit de betrokkenheid van mensen bij hun leefomgeving en het draagvlak voor het behoud van landschapskwaliteit zijn het toch cijfers waar we trots op mogen zijn. Om het met het provinciaal collegeprogramma te zeggen: "Mooi voor elkaar".

Aandachtspunten

- werkwijze

De werkwijzen in de twaalf gemeentes zijn niet uniform. Grotendeels heeft dat te maken met de accenten die gemeentes zelf leggen (gemeentelijk beleid en regelingen), deels ook met

de focus en werkwijze van de collega's van LBD die de gemeentelijke afspraken maken dan wel uitvoeren en deels met wensen en ambities van de bewoners- of vrijwilligersgroepen.

- **zelfstandigheid groepen**

Over de gehele linie geldt dat de oorspronkelijke verwachting van het programma "Het landschap ben je Zelf" dat de groepen een grote mate van zelfstandigheid zouden hebben, zelf gebiedsplannen zouden ontwikkelen en subsidies aan zouden vragen nog onvoldoende is gelukt. De groepen die wel deze grote mate van zelfstandigheid kennen zijn op de vingers van één hand te tellen. De meeste vrijwilligers willen vooral *doen* en hebben minder met plannen maken of subsidies aanvragen. Dat laatste verwachten ze vooral van de faciliterende organisatie Landschapsbeheer. Weliswaar is bij de start van het streekbeheer de verwachting al uitgesproken dat er mogelijk een generatie en misschien wel twee overheen zou gaan voordat die zelfstandigheid breed in de samenleving is ingeburgerd, maar wellicht behoeft ook dat streven naar het eindbeeld nog enige bijstelling.

- **Verantwoordelijkheid**

In 2020 heeft de Inspectie van het ministerie van Sociale Zaken en werkgelegenheid (de ISZW) het begrip "zelfstandige vrijwilligers" getoetst aan ARBO wet- en regelgeving en geconstateerd dat er geïnvesteerd moet worden in de veiligheid van werken door vrijwilligers in landschap en natuur en dat (ook) de landschapsbeheerorganisaties daarin een verantwoordelijkheid hebben. Het uitgangspunt dat vrijwilligersgroepen zelf iets willen, zelfstandig zijn en Landschapsbeheer ze daarbij helpt en dus geen verantwoordelijkheid heeft houdt (gedeeltelijk) geen stand.

- **Interne organisatie**

Dit blijvende en zelfs toenemende beroep dat bewoners- en vrijwilligersgroepen doen op faciliteren en ondersteunen door Landschapsbeheer zorgt voor hoge werkdruk binnen de organisatie. De formatie is meegegroeid met deze vraag vanuit de Drentse samenleving, maar dit vraagt wel op herbezinning op de werkwijze en mogelijkheden ten aanzien van het faciliteren van de groepen.

- **Financiering**

De Provincie heeft voor de huidige bestuursperiode (t/m 2023) toegezegd de benodigde financiering te willen dekken uit de investeringsbegroting, maar er zijn geen toezeggingen voor de periode daarna.

Gewenste situatie

Voor genoemde aandachtspunten maken een herbezinning op de huidige werkwijze noodzakelijk. Een nieuwe fase. Streekbeheer fase 1 was (aanduiding met terugwerkende kracht) het Programma Het Landschap ben je Zelf: het in de pilotgebieden omzetten van uitvoerbudget naar stimuleren en ondersteunen van bewonersinitiatieven t.b.v. beheer en onderhoud. Fase 2 was het provinciebreed opschalen en de groei van het netwerk (en zelf ook meegroeien) in de afgelopen jaren. In fase 3.0 is een herbezinning gestart en dit moet in de komende jaren leiden tot een toekomstbestendig en stabiele werkmethode waarvoor voldoende financiële dekking is en blijft.

- **Financiële dekking**

Ten aanzien van de dekking is bij de provincie ingezet op het aanvullen van het bestaande tekort. Voor de resterende bestuursperiode (t/m 2023) heeft de Provincie een bedrag van jaarlijks 125.000,- toegezegd uit het investeringsprogramma. In de loop van 2022-2023 zullen afspraken gemaakt moeten worden over de periode daarna. Opties zijn dat het budget vervalt, gehandhaafd blijft op hetzelfde niveau of meegroeit met de ontwikkelingen van het netwerk streekbeheer en de ondersteuningsbehoefte.

De provinciale wens in het Programma van Eisen dat de gemeentelijke financiering gelijk dient te zijn aan de provinciale dient te vervallen. Er wordt een duidelijk en onderbouwd onderscheid gemaakt in provinciebrede taken die niet onder de gemeentelijke jaarplannen vallen en taken/activiteiten die daar wel onder vallen.

Via het landelijke bureau LNL wordt ook ingezet op Rijksfinanciering. Met name daar waar de verantwoordelijkheden t.g.v. ARBO voor vrijwilligers voor de Stichtingen toenemen is dit, zacht uitgedrukt, redelijk.

- **Werkproces Streekbeheer**

LBD gaat de uitdaging aan om binnen het beschikbare budget het werkproces in te richten. In alle gevallen (vervallen budget, handhaven of meegroeien) zal het werkproces ingericht moeten zijn op de structureel beschikbare middelen. Mee blijven groeien zonder aanpassing van de werkwijze is een risico omdat in feite het probleem van de ondersteuningsbehoefte (en daarmee samenhangende werkdruk) niet wordt opgelost maar uitgesteld en opgeschaald.

- **Gemeentelijke jaarplannen**

De jaarlijkse prestatieafspraken met de provincie zal in hoofdlijnen ongewijzigd blijven. Het uitgangspunt dat de provincie de bijdragen van de gemeentes aan de gemeentelijke jaarplannen mbt het streekbeheer verdubbelt werkt goed en draagt eraan bij dat gemeentes ook in tijden dat het moeilijker is niet bezuinigen of zelfs doorgroeien met de beschikbare middelen.

In het bestuurlijk overleg van mei 2017 is afgesproken dat het streven dat gemeentes financieel eenzelfde bedrag als de provincie aan de boekjaarsubsidie werd losgelaten. Voor de komende jaren blijft een punt van aandacht welke reguliere activiteiten ter ondersteuning van het bewonersnetwerk Streekbeheer wel onderdeel zijn van de gemeentelijke jaarplannen, en welke onderdelen voor 100% provinciaal gefinancierd worden. In de jaarlijkse prestatieafspraken met de provincie en gemeentes wordt dit vastgelegd.

- **Projecten**

De afgelopen jaren heeft LBD bij de provincie consequent aangegeven dat het van groot belang is dat, naast streekbeheer en lokale projecten, al dan niet voortkomend uit bewonersinitiatieven, er ook grotere herstel- en inrichtingsplannen moeten worden gemaakt en uitgevoerd om de basiskwaliteit van het landschap te kunnen waarborgen. Ook via de landelijke koepel wordt hier op bij het Rijk aangedrongen. Wij weten ons daarbij gesteund door wetenschappelijke onderbouwing en monitoring (waaronder door onszelf uitgevoerde monitoring) én door een brede beweging in de samenleving die zich inmiddels bewust is van de extreem snelle achteruitgang van soorten die steeds minder kunnen overleven in het snel verslijtende Nederlandse landschap.

Op Rijksniveau heeft dit al geleid tot een nieuwe landbouwvisie en visie op de noodzaak tot herstelprogramma's voor de aanleg van (groene) landschapselementen en zijn regelingen in voorbereiding om de noodzakelijke grotere herstelprogramma's te kunnen financieren.

Landschapsbeheer Drenthe is, voorsortierend op middelen die beschikbaar komen, mede afzender geworden van de Agenda Boer Burger Biodiversiteit (BBB) die beoogt om samen met groene en landbouworganisaties significant bij te dragen aan de transitie in de landbouw naar een meer duurzame voedselproductie in Drenthe die tevens een impuls geeft aan de kwaliteit van het landschap en de biodiversiteit. LBD zal daarin een rol vervullen als adviseur en aanjager in gebiedsprocessen die vooral "van onderop" moeten komen, maar bij zullen dragen aan doelen die "van bovenaf" worden gesteld.

De provincie Drenthe heeft de Agenda BBB opgenomen in een investeringsprogramma voor de komende jaren.

Een tweede lijn die is ingezet is het herstel van landschap in de Nationale Parken Nieuwe Stijl. Landschapsbeheer Drenthe is mede aanvrager van een impulsfinanciering waarbij het netwerk streekbeheer wordt ingezet en uitgebreid om te komen tot een door bewoners

gedragen visie op de ontwikkeling van het landschap en daaruit voortkomende uitvoeringsprogramma's, met als doel herstel van landschapskwaliteit en biodiversiteit. Ook aardkundige en cultuurhistorische waarden maken onlosmakelijk onderdeel uit van de kwaliteit van het landschap.

Een derde lijn wordt gevormd door de landelijke en provinciale bossenstrategie. De ambitie is "meer bomen", zowel in het bos als in het overige landelijke gebied en de dorpen. Landschapsbeheer sluit daarbij aan met het landelijke programma "Plan Boom" wat in samenwerking met de natuur en milieufederaties wordt getrokken. Onze rol daarbij is het creëren van mogelijkheden dicht bij de burger, waarbij twee doelen worden gediend: meer bomen en meer bewustwording en betrokkenheid van de burgers. Aandachtspunt daarbij is het gebruik van soorten die passen bij de identiteit van het landschap, maar tevens klimaatbestendig zijn.

Een vierde lijn wordt gevormd door de provinciale cultuurnota. De Provincie beschouwt landschap als één van de cultuurschatten van Drenthe en ontwikkelt daar beleid op. De rol van LBD is het beleid uit de cultuurnota in concrete programma's en projecten.

Een vijfde (of eigenlijk de eerste) lijn is het voortzetten van het lostrekken en ondersteunen van lokale initiatieven, evenals het voortzetten van de kleinere al dan niet jaarlijks terugkerende projecten gericht op het verbeteren van de lokale leefomstandigheden van soorten. Het zijn deze kleine projecten waarmee landschapsbeheer Drenthe een unieke positie heeft in de samenleving en die tevens bijdragen aan een waardevolle verbindende en inhoudelijke rol in de op handen zijnde grotere programma's.

3.4 Organisatie

Om de twee hoofdlijnen Streekbeheer en Projecten beiden goed te kunnen doorontwikkelen pas LBD haar organisatiestructuur hier op aan.

- **Streekbeheer**

Per 01-01-2021 bestaat één team Streekbeheer provinciebreed en de functies van medewerkers in het team zijn afgestemd op de nieuw te ontwikkelen werkwijze. De twee gebiedsteams (Noordoost en Zuidwest) zijn opgeheven. De formatieomvang van het team Streekbeheer is en blijft afgestemd op de behoefte en de financiële dekking daarvan via de gemeentelijke jaarplannen.

De provinciebrede taken m.b.t. het streekbeheer zijn ondergebracht bij het team Organisatie en Ondersteuning. De dekking daarvan vindt plaats via de provinciale boekjaarsubsidie en/of de beoogde rijksmiddelen. In de jaarlijkse prestatieafspraken met de provincie worden hier met de provincie en gemeentes afspraken over gemaakt.

De in paragraaf 3.3 benoemde aandachtspunten worden gezamenlijk met het team als geheel aangepakt en de professionals toetsen beleid en visie voortdurend aan de dagelijkse praktijk en doen aanbevelingen voor aanpassingen waar dat nodig of gewenst is om te komen tot de benoemde gewenste situatie.

- **Projecten**

Eveneens per 01-01-2021 bestaat een thematisch georganiseerd team projecten. Het team ontwikkelt zowel beleid en kennis op de thema's, als concrete uitvoeringsprogramma's en projecten. De resultaten van de projecten worden om de instandhouding te borgen ingebed in het reguliere streekbeheer. Dat is een belangrijke onderscheidende kwaliteit ten opzichte van de ontwikkeling van uitvoeringsprogramma's door bureaus, die na oplevering van het project geen continuïteit kunnen bieden.

Medewerkers in het team Streekbeheer kunnen tevens deel uitmaken van het team projecten. Dit heeft een werkdruk spreidende functie, maar ook een inhoudelijk meerwaarde omdat bij de uitvoering van projecten meestal het bewonersnetwerk streekbeheer betrokken zal moeten en willen worden.

Bij de uitvoering van de projecten zal zeker het statutaire doel: inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, weer meer tot zijn recht kunnen komen.

3.5 Visie

In hoofdstuk 1 zijn doel, missie en visie van LBD op onderdelen beschreven. LBD voegt met haar positie en werkwijze meerwaarde toe aan de samenleving en staat vooral in haar kracht in de lokale processen dichtbij de burger. Per definitie in het streekbeheer maar ook in de grote processen en projecten zal LBD die focus en rol blijven behouden.

De komende jaren zullen zich met name in de gebiedsprocessen nieuwe kansen blijven voordoen, waarbij wellicht ook een bijstellen van visie en beleid aan de orde is. Het landschap zal zich moeten aanpassen om bestand te zijn tegen klimaat en ook nieuwe vormen en technieken van energie- en voedselproductie zullen het huidige uiterlijk van het landschap dramatisch veranderen. Hoe past dat in het behoud van de eigen identiteit?

Primair is dit misschien een verantwoordelijkheid van de overheden, maar ook de professionals van Landschapsbeheer Drenthe zullen hierin een inhoudelijke visie met advies richting overheden en burgers hebben. Hierin spelen afwegingen tussen cultuurhistorische waarden en economische en ecologische waarden. Wij zullen die waarden moeten benoemen en de afwegingen en gemaakte keuzen verdedigen naar overheden en bewoners.

Het is voor dit beleidsplan te prematuur om op de brede diversiteit aan thema's al volledige visies op de plank te hebben liggen, daarom beperkt dit plan zich tot het benoemen dat bestaande vastgestelde interne visies ter discussie zullen komen te staan en zullen worden geactualiseerd, maar zeker met behoud van de kernwaarden: de kwaliteit van het landschap van Drenthe en de daarin aanwezige natuur en de betrokkenheid daarbij van de inwoners van Drenthe.